

CZU 070:94(478)

ARHIVELE BASARABIEI (5). Anul I, nr. 4 din octombrie - decembrie 1929

ARCHIVES OF BASSARABIA (5). Year I, no. 4 from October - December 1929

Abstract: *This article reveals interesting testimonies related to the lives of Moldovans who suffered during foreign occupations. Researching the magazine Arhivele Bessarabiei, year I, No. 4 from October - December 1929, T. G. Bulat discovers a letter written by Constantin Ghica, lordache Balș and countersigned by lordache Roset, on behalf of the Divan of Moldova, addressed to the Russian knight senator S. S. Cușnicov, in the year 1808. Also presented is a princely charter issued by Mihail Vodă Suțu, by which the old royal decrees are confirmed to the hermitage in the Ceahlău mountain, which is signed and on which the great red royal seal is applied on February 15, 1820.*

⁸ *Ibidem*, pp. 8-10.

Key words: Romanian nation, Russian occupation, Moldavian divan, Orthodox Russia, peasants, princely Hrisov

T. G. Bulat, cercetând Arhivele Basarabiei, descoperă o scrisoare scrisă de Constantin Ghica, lordache Balș și contrasemnată de lordache Roset, în numele Divanului Moldovei, care era adresată senatorului cavaler rus Cușnicov, în anul 1808.

Înainte de a prezenta această scrisoare, credem necesar să selectăm câteva pasaje din articolul lui T. G. Bulat, pe care l-a intitulat **STAREA ȚĂRANULUI MOLDOVEAN SUPT OCUPAȚIA RUSEASCĂ (1808).**

„S-a afirmat și, pe bună dreptate, actele o dovedesc, că nația română a suferit îngrozitor pe timpul lungii ocupații rusești din 1808-1812. În timpul din urmă ne-au căzut sub ochi multe mărturii documentare privitoare la soarta norodului din vremea aceea. În cele ce urmează începem să dăm la lumină constatările oficiale, din anul 1808, ale Divanului și reprezentanților săi pentru întreaga Moldovă, de la ținutul Soroca și Hertza și *olaturile Basarabiei*. Poporul disperase. O iarnă grea ca cea din 1807-1808 și dăjdiile infinite, mai ales darea fânului și căraușeria – podvădăritul – neîncetată, istovise și oamenii și vitele.

Divanul, în frunte cu Mitropolitul Gavriil Bănulescu, atât de devotat Rușilor, falșii apărători ai ortodoxismului, comunică situația senatorului Cușnicov. El arată starea mizeră a poporului pe care o cunoaște, din rapoartele cercetătorilor trimiși înadins a o afla. I se înaintează, în *perelipsis* (rezumat), înștiințările pe care le înfățișăm aici. Din ele reese situația dureroasă a sârmanului popor asuprit. Cunoscând cineva atâta mizerie ce s-a abătut în decursul timpului asupra vetrei acestuia și pe care de abia începem a o cunoaște, și aceasta în mod fragmentar, nu poate să se mire de ceea ce ea reprezintă azi, ca temperament și așezare economică socială.

Din rapoartele trimise se constată mizeria infinită ce cuprinsese poporul. Nici un fel de *alesveriș*, *havalelele* (zile de clacă) grele, dările se plătesc cu greu, lipsa de vite împinge sărăcia până în a se gospodări 2-3 familii într-o casă. Grâul și orzul puțin, iar păpușoiul nemuncit din cauza slăbiciunii și pieirii vitelor. Poporul este în deznădejde la Tecuci, unde locuitorii sunt dați afară din casele lor, pentru a face loc bolnavilor militari ruși.

Locuitorii din satele așezate pe drumurile cele mari, pe care circulă armata, sunt mai nefericiți decât ceilalți, la fel cei care stau la orașe, cum spune raportul, privitor la ținutul Iașilor.

Divanul, ca și cei care constată faptele, cer să se ia măsuri de ușurare a locuitorilor, căci altfel se *vor risipi*. Mulți dintre săteni chiar fugiseră. Aceasta este în scurt constatarea cercetătorilor în întreaga țară.

Ca o completare a greutăților, Divanul arată în scris și muncile făcute de țărani fără plată, în afară de cele plătite din banii Visteriei, pe care îi îndeplineau tot ei, de rânduiala cea mare a fânului și de muncile neștiute de oficialitate. Prețuirea acestora în bani, potrivit cu timpul, se ridică la suma fantastică de aproape șase milioane de lei.

Astfel știa Rusia pravoslavnică să ocrotească un popor creștin, istovit deja de stăpânirea turco-fanariotă de până atunci.

Actele sunt deosebit de convingătoare”⁹.

⁹ *Arhivele Basarabiei*. 1929. nr. 4, anul I, octombrie-decembrie, pp. 24-25.

Pentru exemplificare, prof. T. G. Bulat prezintă scrisoarea Divanului Moldovei adresată cavalerului Cușnicov în 1808, din care selectăm unele pasaje:

„Exelența ta, cu pătrunzătoare cunoștință ai deplină știință pentru starea și întâmplările locuitorilor țării și pierzare de peste măsură a vitelor din cumplita iarnă. Iată dar cele mai întâi pricini care i-au adus în această proastă stare întru care au trebuință de o milostivire și ocrotire a Ex-tale, prin cele mai înțelepte și vrednici mijlociri, ca să nu ajungă și într-o desăvârșită neputință. Iar în ce chip se află silința Divanului pentru chibzuirea acestor neputincioase stări a țării și câtă privighere este pentru săvârșire trebuințelor ostenești după toată această stare.

Poate să se încredințeze Ex-ta din oricare cercetare, însă dacă trebuință astă milostivire și ușurință către dânsii, căci noi credincioasă curățenie arătăm ca precum desăvârșit cunoaștem neputința și proasta stare neapărat și fără de îndoială spre mângâiere trebuie să se arate grabnică, încât să vă întinde milostivire și ușurințe sămțiminte.

Constantin Ghica, lordache Balș
lordache Rosete, 1808¹⁰.

Tot în acest număr al revistei **Arhivele Basarabiei**, este prezentat un hrisov domnesc emis de **Mihail Vodă Suțu, prin care se întărește schitul din muntele Ceahlăului vechile danii domnești**, care este semnat și pe care este aplicată pecetea mare roșie domnească în data de 15 februarie 1820.

Din acest hrisov domnesc semnalăm câteva pasaje:

„Cu mila lui D-zeu, noi Mihail Grigoriu Suțul Voevod, Domn al Țării Moldovei.

Se face știre cu acest hrisov al domniei mele pentru schitul din muntele Ceahlăului, unde se prăznuște hramul *Sf. Adormiri Prea sfintei Născătoarei de Dumnezeu*, că după jalba ce mi-au dat nacealnicul de acolo, s-au rugat ca după hrisoavele de miluire ce are de la luminați Domni de mai înainte, să se întărească și de către noi acea miluire.

Deci, cercetând Domnia mea și văzând hrisoavele și cărțile gospod de miluire ce are, nu am trecut cu vederea rugăminta ce mi-au făcut, ce prin acest hrisov întărim asemenea și hotărâm ca să aibă a lua pe tot anul câte șazeci de lei milă din vamă, însă jumătate la *Sf. Gheorghe* și jumătate la *Sf. Dimitrie*, cum și la slujbele visteriei să aibă a scuti cincizeci oi de goștină, cincizeci stupi sau sfini de desătină, și una sută vedre vin de vădrărit, avându-l din drepte viile sau de

Fig. 1 Arhivele Basarabiei. Anul I, nr. 4
din octombrie – decembrie 1929

¹⁰ *Ibidem*, p. 25.

milostenie. Pe aceste bucate să nu fie supărat nici o cerere de plată. Așîderea să aibă a scuti și doi oameni străini aduși de peste hotar și adeveriți prin mărturia dregătorilor că nu sunt din locuitorii pământenii.

Poruncim dar Domnia mea, D-v dregători și slujbașilor, precum și vameșilor și tuturor altor zapcii, să aveți a urma întocmai după cum mai sus se hotărăște.

Poftim și pe luminații Domni, frații noștri, care din pronie dumnezeiască se vor orânduie în urma noastră ocârmuitori pământului acestuia, să nu strămute această milă, ci mai vârtos să o întărească și să o adaoge pentru a domniilor lor veșnică pomenire.

S-au scris hrisovul acesta la scaunul Domniei mele în orașul Eșii, întru cea dintâi domnia noastră la Moldavie în anul întâi, la 15 februarie 1820. Noi Mihail Suțu voevod¹¹.

Sunt mărturii interesante legate de viața moldovenilor, de suferințele îndurate de ei sub ocupații străine, merită a fi reținute și cunoscute.

14 noiembrie 2021

¹¹ *Ibidem*, pp. 320-321.